

ZPRAVODAJ

2/2010

SEVERSKÉ SPOLEČNOSTI

Öresund při pohledu z města Helsingborg ve Švédsku, foto Jana Černá

ZPRAVODAJ SEVERSKÉ SPOLEČNOSTI 2/2010

*Stránky Severské společnosti včetně elektronické verze tohoto Zpravodaje naleznete na internetové adrese **www.severskaspolecnost.cz***

redakční uzávěrka: 17. října 2010

schváleno k vydání: 2. listopadu 2010 Výborem Severské společnosti

vychází: listopad 2010

redakce: Jana Černá, cerna@severskaspolecnost.cz

tisk a distribuce: Česká pošta a. s., Postservis České Budějovice

Příspěvky do příštího Zpravodaje zasílejte na e-mailovou adresu: **cerna@severskaspolecnost.cz**.

Uzávěrka následujícího čísla zatím nebyla stanovena.

Vážení přátelé,

čas neúprosně běží a je tu opět konec jednoho roku. Ten letošní byl pro Severskou společnost rokem jubilejním, v květnu dovršila dvacet let své existence.

Mnozí z Vás, kteří naše akce navštěvujete, už víte, že pro letošní rok nebyly Ministerstvem financí přiděleny dotace na projekty občanských sdružení a společností. Naše činnost je tak hrazena pouze z členských příspěvků nebo sponzorských darů, za které jsou považovány také příspěvky účastníků kurzu švédštiny. Bez nezištné a obětavé práce Ireny Karlsson a organizačního přispění Pavla Dobrovského by kurz, o jehož úspěšnosti svědčí i zvyšující se počet zájemců, nemohl existovat.

Ani přes finanční přínos plynoucí z tohoto kurzu není ale možné pořádat oslavu svátku sv. Lucie, na kterou Vás srdečně zveme, na Vltavě – po mnoha letech se bude konat „na suchu“.

Osobně bych chtěla poděkovat členům výboru a redaktorce Zpravodaje Janě Černé, za jejich práci, kterou nezištně vykonávají.

Přeji Vám a Vaším blízkým příjemné a spokojené prožití vánočních svátků a do nového roku hodně zdraví, štěstí a spokojenosti. Těším se na další spolupráci a setkání na akcích.

Marta Janíková, předsedkyně Severské společnosti

Stalo se – uskutečněné akce Severské společnosti v minulém období

7. dubna 2010 – Na FAMU proběhlo **promítání dánského celovečerního filmu LOTTO** (režie Peter Schrøder), film uvedla a do češtiny tlumočila vedoucí Dánské sekce Ivona Černohausová.

21. dubna 2010 – Beseda s doc. PhDr. Helenou Kadečkovou, CSc., na téma **hospodářské krize na Islandu** se uskutečnila v domě Českého svazu VTS. Připravila Islandská sekce.

26. dubna 2010 – V rámci programu semináře Masarykovy univerzity s názvem *Kulturní areál Ruska včera a dnes a jeho vztahy* zazněla v Moravském muzeu v Brně **sonáta De Islandia od skladatele Richarda Mayera**.

28. dubna 2010 – **Švédský celovečerní film PATRICK 1,5** (režie Ella Lemhagenova) na FAMU uvedla a do češtiny tlumočila paní Jana Holá. Promítání uspořádala Švédská sekce.

5. května 2010 – V domě Českého svazu VTS proběhla beseda s Michaellem Stanovským na téma norskofinsko-ruské **přeshraniční spolupráce při ochraně laponské krajiny** v tzv. trilaterálním parku.

12. května 2010 – V odpoledních hodinách se v domě Českého svazu VTS uskutečnila **Valná hromada**.

červen 2010 – **Islandský velvyslanec** ve Vídni, který je pověřen i u české vlády, osobně ocenil práci Islandské sekce Severské společnosti krátce po setkání s její vedoucí, doc. Lidmilou Němcovou.

19. června 2010 – Proběhlo tradiční setkání **Midsommar pro členy z Prahy a okolí**, letos se konalo pod Vyšehradem v restauraci Yacht klubu CERE.

19. června 2010 – V rámci kroměřížského mezinárodního hudebního festivalu Forfest 2010 byla v Olomouci přednesena **skladba islandského skladatele Karl Ottó Runolfssóna (1900-1975)**.

26. června 2010 – Na hradě Veveří byl uspořádán **Midosommar pro členy Brněnské pobočky**.

20. – 29. července 2010 – Uskutečnil se zájezd ve spolupráci s CK Scandia Czech Tour **Midsommar ve Švédsku**. Ubytování bylo zajištěno v penzionu Annaberg poblíž Jönköpingu.

9. září 2010 – Finská sekce uspořádala besedu na téma **finských státních maturit**, které se v domě Českého svazu VTS zúčastnili i zástupci gymnázia z města Vantaa ve Finsku a pražského Akademického gymnázia.

22. září 2010 – V budově České geologické služby na Praze 1 připravila Islandská sekce besedu s Mgr. Vladislavem Rapprichem, Ph.D., o **sopečné činnosti na Islandu**.

13. října 2010 – Švédská sekce v domě Českého svazu VTS upořádala promítání televizního záznamu **svatby švédské korunní princezny Viktorie**. Slovem doplnila Jana Holá.

Zpravodaj Severské společnosti 2/2010

Plánované akce – výběr z programu na následující měsíce

listopad 2010 – Brněnská pobočka zorganizuje přednášku PhDr. Arnošty Vieweghové Po stopách dánského prozaika, básníka, dramatika a pohádkáře **Hanse Christiana Andersena**. Místo a čas konání budou upřesněny.

9. listopadu 2010 – Norská sekce zve na přednášku Ladislava Řezníčka ke 100. výročí úmrtí nositele Nobelovy ceny za literaturu z roku 1903 **Bjørnstjerne Bjørnsona**. Proběhne v rámci prezentace knižních titulů od 19 hodin v Modrém sále Slovenského institutu, Jilská 16, Praha 1 – Staré Město.

13. listopadu 2010 – Od 19 hodin se bude v pražském Muzeu české hudby, Karmelitská 2, konat kulturní akce Musici poetiky **Skandinávské baroko**. Členové Severské společnosti jsou zváni.

25. listopadu 2010 – Dánská sekce bude promítat dva cestopisné filmy Pavla Kouteckého a Jana Buriana, který přijde na besedu: **Žít jako Dán a Bornholm – mimo sezónu**. Dům Českého svazu VTS, Novotného lávka 5, Praha 1. Čas bude upřesněn.

1. prosince 2010 – V budově Českého svazu VTS proběhne od 17:30 hodin **setkání s dánským velvyslancem** spojené s přednáškou na téma **Tycho de Brahe**, pořádá Dánská sekce.

11. prosince 2010 – Brněnská pobočka oslaví **svátek sv. Lucie**, místo a čas konání budou upřesněny později.

12. prosince 2010 – Od 17 hodin se na oslavu **svátku sv. Lucie** sejdou členové z Prahy a okolí v Baráčnické rychtě na Malé Straně.

leden 2011 – Islandská sekce uvede besedu s kameramanem **Františkem Němcem** o práci ve vztahu k Severu.

Jazykový kroužek švédštiny

Švédská sekce Severské společnosti pokračuje i ve školním roce 2010/2011 s organizováním jazykového kroužku švédštiny pro pokročilé, který probíhá pravidelně ve čtvrtek od 17:30 do 19 hodin ve Společenském středisku Městského úřadu Praha 1 v ulici Revoluční 5.

Podmínkou pro pořádání kurzu je trvale dostatečný počet účastníků na jednotlivých lekcích (cca 10 osob). Každý účastník poskytne peněžitý příspěvek Severské společnosti ve výši 300 Kč pro členy a pro ostatní 600 Kč. Získané prostředky budou použity na pokrytí režijních nákladů spojených s konáním tohoto kroužku a ve prospěch dalších akcí pořádaných Severskou společností. Účastníci za ně také obdrží studijní texty.

Termíny schůzek, zatím v zimním semestru: 7., 14. a 21. října, 4., 11., 18. a 25. listopadu, 2., 9. a 16. prosince, 6., 13., 20. a 27. ledna, 4., 11., 18. a 25. února. Rozvrh na letní semestr bude oznámen později.

Orientace: Revoluční 5 se nachází v bloku mezi OD Kotva a Dlouhou třídou. Kurz bude probíhat v místnosti č. 1, která je hned za skleněnými vchodovými dveřmi vpravo po vystoupení do mezzaninu.

Prosím potvrďte závazně účast za uvedených podmínek na e-mail: svedska.sekce@severskaspolecnost.cz a dobrovsky.p@tiscali.cz, popřípadě prostřednictvím SMS na mobil: 724 745 248 nebo poštou: Severská společnost – Švédská sekce, Hornoměřolupská 42, 102 00 Praha 15.

Ing. Pavel Dobrovský, 24. září 2010

Usnesení Valné hromady Severské společnosti

Dne 12. května 2010 se konala Valná hromada. Do Výboru byli jednomyslně zvoleni všichni navrhovaní kandidáti: Bartoň Jiří, Černohausová Ivona, Janíková Marta, Holá Jana, Konrádová Věra, Kučerová Hana, Kulišová Jana, Němcová Lidmila, Stanovský Michael, Šádek Ivo. Novým členem výboru je paní Jana Holá, skandinavistka, věnuje se překladům a tlumočení ze švédštiny a angličtiny, přeložila několik knih, pracuje v ČTK, je dlouhodobou členkou Společnosti, kde také tlumočí na švédských akcích.

Návazně na volbu nového výboru byla zvolena i Dozorčí rada ve složení: Kypová Jana, Mikulejská Daniela a Dobrovský Pavel. Na následujících schůzi Výboru byla za předsedkyni Společnosti zvolena paní Marta Janíková a místopředsedkyní Ivona Černohausová. Na schůzi Dozorčí rady byl jejím předsedou zvolen pan Pavel Dobrovský.

Ing. Michael Stanovský, 17. října 2010

Valná hromada Severské společnosti

1. schvaluje:

- a) zprávu předsedkyně Marty Janíkové o činnosti za uplynulé období (od r. 2008) s rekapitulací celkového vývoje a aktivit Společnosti u příležitosti 20. výročí její existence v současné podobě; při této příležitosti děkuje odstupujícímu výboru za aktivity a zvláště Ing. Pavlu Dobrovskému, který již nekandiduje do nového výboru;
- b) zprávu o hospodaření v posledním období (podrobně za r. 2008 a 2009, předběžně stav za r. 2010), kterou přednesla Jana Kulišová;
- c) ponechání ročních členských příspěvků ve výši schválené v r. 2008, tj. 300 Kč, resp. pro studenty a důchodce 200 Kč; doporučuje však členům podle jejich možností zvýšit vlastní příspěvky o dobrovolné částky, případně přispívat na jednotlivé pořady;
- d) nově upravené aktualizované Stanovy Severské společnosti, kde v předloženém písemném návrhu se ještě doplňují a mění tyto body:
 - I/2: doplněn text: registrované v souladu se zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ze dne 27. března 1990 v platném znění.
 - I/4: text se doplňuje o další aktivitu: podílet se na dalším vzdělávání dospělých
 - IV/2: text se doplňuje o nový řádek: zájmové sekce
 - IV/3: text se mění: volit čestné členy společnosti
 - IV/6: text se mění: pozvání na valnou hromadu je třeba zaslat nejméně 14 dní před jejím konáním;

2. oceňuje zejména pořádání velice aktuálních pořadů jednotlivých sekcí Společnosti;

3. ukládá nově zvolenému výboru (zápis o jeho volbě pořizuje volební komise):

- a) sejít se do 1 měsíce, zvolit předsedu a rozdělit funkce tak, aby byl výbor schopen plnit úkoly valné hromady i Společnosti obecně;
- b) pokračovat v dosavadních kvalitních aktivitách Společnosti s tím, že bude:
 - více dbát na maximální úspory při finančním zajištění pořadů při zachování jejich vysoké odborné úrovně;
 - dále zlepšovat vzájemnou koordinaci pořadů jednotlivých sekcí včetně rozesílání pozvánek;
 - usilovat o hledání nových námětů souvisejících se Severem i nových forem jejich prezentace (např. pásmo o severských metropolích, hymnách severských států, návštěvy kulturních podniků, workshopy aj.);
- c) podle možností využívat e-mailové komunikace s členskou základnou (při zajištění klasické komunikace s členy nedisponujícími přístupem k elektronické poště);
- d) provést jazykovou úpravu schváleného znění Stanov, zejména v bodech II/3., II/5., II/7., IV/4 a IV/ 8.;

4. ukládá zvolené Dozorčí radě sejít se do 1 měsíce a zvolit předsedu Dozorčí rady;

5. ukládá všem členům Společnosti usilovat o:

- a) další rozšíření a omlazení členské základny se zdůrazněním mezigenerační spolupráce;
- b) propagaci Společnosti v médiích;
- c) hledání nových sponzorů (právnických i fyzických osob) pro aktivity Společnosti;
- d) větší aktivní podíl členů Společnosti v příspěvcích pro Zpravodaje Severské společnosti;
- e) pokračující spolupráci – při zachování vlastní identity – s dalšími sdruženími a organizacemi zaměřenými na Sever, na témata související se Severem a na získávání nových zájemců zejména v prostředí vysokých škol.

Zprávu sestavila zvolená návrhová komise ve složení Ing. RNDr. Václav Němec, CSc., Dr. Helena Confortiová, CSc. a Dr. Klára Kmochová. Byla hlasitě přečtena Dr. Němcem a valným shromážděním schválena aklamací.

Za správnost: Ing. RNDr. Václav Němec, CSc.

Stanovy Severské společnosti schválené valnou hromadou

I. Základní ustanovení

1. Název společnosti zní: Severská společnost. Dále jen "Společnost".
2. Společnost je dobrovolné, nezávislé, nepolitické sdružení přátel zemí evropského Severu, tedy Dánska, Finska, Islandu, Norska a Švédska v České republice, registrované v souladu se zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ze dne 27. března 1990 v platném znění.
3. Působnost Společnosti se vztahuje na území celé České republiky, sídlem ústředí je Praha.
4. Účelem a posláním Společnosti je zejména:
 - napomáhat hlubšímu poznání zemí evropského Severu, zejména jejich jazyků, kultury, společenského života, politického a hospodářského systému, způsobu života jejich občanů českou veřejností,
 - napomáhat rozvoji kulturních styků mezi Českou republikou a zeměmi evropského Severu,
 - udržovat, navazovat a rozvíjet styky s přáteli České republiky a jejich organizacemi v zemích evropského Severu,
 - spolupracovat s dalšími organizacemi podobného zaměření, podílet se na dalším vzdělávání dospělých.

II. Členství ve Společnosti

1. Členem Společnosti se může stát každý, kdo je starší patnácti let a má zájem aktivně se podílet na činnosti Společnosti.
2. Členem Společnosti se fyzická osoba stává jakmile:
 - zaplatí zápisné jehož výši stanoví a schvaluje Valná hromada,
 - vyplní přihlášku,
 - zaplatí roční příspěvek ve stejných sazbách jako zápisné,
 - bude přijat výborem Společnosti.
3. Členem může být i právnická osoba. O jejím přijetí rozhodne výbor.
4. Členové mají zejména tato práva:
 - podílet se na činnosti Společnosti a požívat výhod z toho plynoucích,
 - volit a odvolávat orgány Společnosti,
 - být voleni do orgánu Společnosti,
 - podílet se na správě majetku Společnosti,
 - po projednání s výborem vytvářet v rámci Společnosti různé samosprávné zájmové sekce.
5. Členové mají zejména tyto povinnosti: aktivně se zúčastňovat činnosti Společnosti podle svých možností a platit příspěvky stanovené valnou hromadou.
6. Členství zaniká:
 - vystoupením člena ze Společnosti,
 - úmrtím člena,
 - vyloučením člena ze Společnosti.
7. Člen může z jakéhokoli důvodu písemně sdělit výboru Společnosti, že vystupuje z její organizace, a doručením tohoto podání jeho členství ve společnosti zaniká.
8. Výbor společnosti může vyloučit člena Společnosti z její organizace, jestliže: opakovaně nebo zvláště hrubým způsobem jedná v rozporu s účelem a zájmem Společnosti, nebo i přes výzvu výboru Společnosti v dodatečné lhůtě nezaplatí roční příspěvek.

III. Majetek společnosti

1. Majetek Společnosti tvoří zejména:
 - členské příspěvky,
 - výnosy různých společenských akcí,
 - subvence a dary od jednotlivců i různých domácích a zahraničních právnických osob.
2. Společnost může nabývat a vlastnit majetek, který slouží jejímu předmětu činnosti, a to jako každá jiná právnická osoba.
3. *Majetek Společnosti patří jí jako celku.*

IV. Orgány společnosti

1. Společnost vytváří tyto orgány:
valnou hromadu, výbor, Dozorčí radu.
2. Společnost může dále vytvářet:
 - regionální pobočky,
 - zájmové sekce.
3. Valná hromada je nejvyšším nezastupitelným orgánem společnosti a má právo rozhodovat všech otázkách Společnosti. Zejména jí přísluší:
 - volit a odvolávat výbor společnosti,
 - volit a odvolávat Dozorčí radu Společnosti,
 - schvalovat stanovy Společnosti, organizační řád Společnosti,
 - stanovovat výši zápisného a členských příspěvků
 - rozhodovat o všech námitkách proti postupu výboru společnosti nebo jeho rozhodnutích,
 - volit čestné členy Společnosti.
4. Valnou hromadu svolává výbor nejdéle jednou za tři roky. Je však povinen ji svolat, jestliže o to požádá třetina členů společnosti, a to do třiceti dnů ode dne doručení této žádosti. Jestliže tak neučiní, je oprávněna třetina členů sama svolat valnou hromadu ve lhůtě dalších třiceti dnů.
5. Valná hromada rozhoduje prostou většinou hlasů všech přítomných členů Společnosti, jestliže svolavatel prokáže, že pozval všechny členy Společnosti.
6. Pozvání na valnou hromadu je třeba zaslat nejméně čtrnáct dnů před jejím konáním.
7. Výbor Společnosti je výkonným orgánem Společnosti. Řídí její činnost mezi zasedáními valné hromady a může za ni rozhodovat ve všech otázkách, kromě těch, které jsou výslovně uvedeny v článku IV odstavci 3 těchto stanov.
8. Délka mandátu volených orgánů Společnosti je dána délkou mezidobí mezi dvěma po sobě následujícími schůzemi valné hromady.
9. Výbor, který má maximálně patnáct členů, volí ze svého středu předsedu, místopředsedy, tajemníka, jednatele a případně další funkcionáře podle potřeb Společnosti.
10. Statutárními zástupci Společnosti jsou předseda, místopředsedové nebo jiní, předsedou pověření členové výboru. K závaznosti projevu vůle výboru Společnosti stačí podpis dvou statutárních zástupců.
11. Výbor se schází pravidelně podle potřeby. Svolává jej předseda nebo jím pověřený člen výboru a rozhoduje prostou většinou hlasů.
12. Předseda výboru Společnosti nebo jím pověřený člen výboru řídí schůze výboru.
13. Dozorčí rada má tři členy, kteří nesmějí být zároveň členy výboru Společnosti.
14. Dozorčí rada volí ze svého středu svého předsedu, který svolává její schůze a předsedá jim.
15. Dozorčí rada má právo:
 - kontrolovat hospodářský stav Společnosti,
 - kdykoliv požadovat po výboru Společnosti, aby podal zprávu o své činnosti.
16. Dozorčí rada se schází podle potřeby, nejméně dvakrát do roka. Rozhoduje jednomyslně.
17. Valná hromada nebo její část může vytvořit zájmovou sekci.
18. K vytvoření zájmové sekce je zapotřebí oznámit výboru její vytvoření, předmět jejího zájmu a kdo bude jménem sekce jednat.
19. Valná hromada může též podle potřeby zřídit regionální pobočky, které si zvolí své předsedy a výbory.
20. Zájmové sekce a regionální pobočky se řídí těmito stanovami, nemohou však jednat jako statutární orgány celé Společnosti a měnit stanovy Společnosti nebo její organizační řád.

V. Zvláštní ustanovení

1. Společnost vzniká schválením stanov, což se činí podpisem nejméně patnácti členů Společnosti.
2. O rozpuštění Společnosti rozhodne valná hromada dvoutřetinovou většinou svých členů. Přitom zvolí ze svého středu likvidační komisi o pěti členech, která projedná a bude řídit likvidaci zejména majetku Společnosti podle pokynů valné hromady.

Schváleno na Valné hromadě dne 12. května 2010

Severská společnost žádala o grant v rámci programu Grundtvig

Program Grundtvig je součástí evropského Programu celoživotního učení, kam patří dnes už všeobecně známý program Erasmus, v rámci kterého vyjíždějí vysokoškolští studenti na dlouhodobé stáže do zahraničí. Patří sem také program Comenius, který je zaměřen nejen na studenty a učitele středních škol, ale rovněž na školy základní a dokonce i mateřské, a program Leonardo da Vinci, který je určen pro odborné vzdělávání a přípravu. A konečně sem patří i program Grundtvig, který je zaměřen na vzdělávání dospělých, a o jehož grant Severská společnost žádala.

Evropská unie se při výběru jmen těchto programů inspirovala nejen naším J. A. Komenským, ale také dánským pokrokovým duchovním, filozofem, spisovatelem, historikem a učitelem Nikolajem Frederikem Severinem Grundtvigem (1783-1872). Ten patří v Dánsku mezi významné osobnosti, protože založil mj. koncept lidových vysokých škol "folkehøjskole", které dodnes existují jak v Dánsku, tak po celém Severu. Tyto školy byly původně určené pro sedláky či méně movité studenty, kteří si nemohli dovolit klasické vzdělání. Lidové vysoké školy nevydávají diplomy, které lze získat na jiných školách, ale zato poskytují vzdělání pro život. Kladl se zde od samých počátků důraz na pospolitost, vyjadřování vlastních názorů, respektování názorů druhých – a to ve všech oblastech včetně osobní víry a přesvědčení.

Mezi Grundtvigovy hlavní pedagogické myšlenky patřilo vzdělávání dospělých, které vede k aktivnímu začlenění do života společnosti. Grundtvig chtěl upevnit v lidech větší národní cítění – docílit toho, aby se lidé více zajímali o dění ve společnosti a vyvarovali se pasivního přístupu. Také chtěl v lidech vyvolat ducha svobody, vlastní odpovědnosti a kreativity. Studenti na lidových vysokých školách jsou i dnes vedeni k tomu, aby rozuměli aktuálním podmínkám ve společnosti.

V současné době jsou lidové vysoké školy otevřeny nejen pro mladé dospělé zájemce, ale nabízejí i kurzy pro dospělé lidi různého věku. Novým trendem se stalo i vzdělávání lidí v důchodovém věku. V Dánsku, stejně jako v celé Evropě, se objevuje fenomén celoživotní vzdělávání či učení. Do celoživotního učení pak patří nejen vzdělání, které získáváme formálně v klasických školách, ale může jít též o vzdělání neformální, získané při zájmové činnosti. Spadá sem tedy například i činnost Severské společnosti.

Program Grundtvig existuje sice už deset let, ale v letech 2001–2007 byl součástí programu Sokrates. Od roku 2007 patří pod Program celoživotního učení. V programu Grundtvig není možno čerpat rozsáhlé granty, poskytuje podporu především drobným projektům. Zatímco Erasmus může čerpat 40 % z celkového rozpočtu 6,97 miliard EUR přidělených do roku 2013, Grundtvig má z této částky přidělena pouze 4 %, které mohou čerpat všechny členské země EU včetně Turecka. Od roku 2009 tento program umožňuje též pořádání mezinárodních vzdělávacích workshopů nejenom pro pedagogické pracovníky, jak tomu bylo dříve, ale pro všechny dospělé občany, a to bez ohledu na jejich povolání.

Vzhledem k tomu, že jsme letos nedostali dotaci od Ministerstva zahraničí, hledali jsme jiné zdroje, které by nám pomohly financovat a rozvíjet naše aktivity. V rámci daného rámce možných projektů v programu Grundtvig bylo třeba se především kreativně zamyslet, jakou platformu workshopu můžeme nabídnout. Vypracování žádosti o grant pro týdenní mezinárodní workshop zaměřený na skandinávské hodnoty v Evropě znamenalo řadu hodin strávených nejen nad žádostí samotnou, ale též nad rozsáhlými dokumenty v angličtině. Z celkového počtu osmadvaceti podaných žádostí jsme nakonec vybráni nebyli, uspělo pouze pět žádostí. Projekt Severské společnosti získal sice při hodnocení 80 bodů ze 100, ale z důvodu omezených finančních prostředků se dostal pouze na rezervní seznam. Další možnost požádat o grant bude opět příští rok. Snad budeme úspěšnější!

Mgr. Ivona Černohausová, místopředsedkyně Severské společnosti, 17. října 2010

Švédské „znovuvstoupení“ do jádra

Ostudný švédský zákon z roku 1980, který určoval, jak bude Švédsko vyrábět energii v třicetileté perspektivě a který dokonce zakazoval výzkum v oblasti jaderné energetiky, byl nakonec zrušen švédským Riksdagem. Boží mlýny melou pomalu, ale jistě.

Švédský Riksdag nakonec zrušil zákon z roku 1980, podle kterého měl být v roce 2010 zastaven poslední z 12 jaderných reaktorů, které po desítky let vyráběly až 50 % elektřiny, přičemž nejlevněji. Švédsko je velice racionální zemí a zákon o zákazu jaderné energie byl asi největším zatměním mysli, které tuto zemi v minulém století postihlo. V období 1960–1985 vybudovalo Švédsko celkem 15 reaktorů, z nichž 12 sloužilo výrobě elektřiny. Švédské reaktory měly vysoký bezpečnostní standart a byly budovány a provozovány tempem, nad kterým USA bledly závistí: nejdelší výstavba švédských reaktorů byla totiž mnohem kratší, než nejkratší výstavba reaktorů amerických.

Kampaň proti jaderné energetice byla do Švédska importována z USA. V USA existovalo masové a dobře organizované hnutí proti vietnamské válce. Po jejím ukončení v roce 1975 milionová armáda aktivistů ztratila „smysl života“. Ideoví vůdci tohoto hnutí, byla mezi nimi i Jane Fondová, navrhli začít s protesty proti jaderným reaktorům. Všimněte si: ne proti jaderným zbraním, kterých bylo v době největšího jaderného šílenství v arsenálech supervelmocí skoro 60 000, ale proti reaktorům, poskytujícím levnou a spolehlivou energii!

Antijaderné šílenství zachvátilo i Švédsko, kde bylo po havárii v Harrisburgu v roce 1980 uspořádáno referendum co s jadernou energií. Protože se strany nemohly shodnout na formulaci jednoduchých dvou otázek, vznikly otázky tři: žádná ze stran se totiž v hysterické atmosféře neodvážila jasně identifikovat s jádrem. Prostý svensson musel být zmaten. Podle toho dopadly i výsledky: zhruba dvě třetiny za jakýsi neurčitý a odložený zákaz JE, třetina radikálně proti JE.

Ačkoliv referendum ve Švédsku nemá zákonnou sílu – pouze radí při rozhodování parlamentu, švédští zákonodárci rozhodli o „vystoupení“ Švédska z jaderné energie. Zákon byl tvrdý, dovolím si dokonce říci – hysterický. Umožňoval sice dostavět několik rozestavěných reaktorů – poslední byl uveden do provozu 1985, předpisoval však zastavení všech reaktorů do roku 2010. Tenkrát totiž panovalo přesvědčení, že životnost reaktorů je 25 let. Zákonodárci tedy „dovolili“ amortizovat náklady na výstavbu, současně však zakázali výzkum v jaderné energetice, plánování výstavby a případnou rekonstrukci provozovaných reaktorů. Zákon tedy „předpisoval“ vývoj jaderných technologií i energetické situace na dlouhých třicet let do budoucna.

V letech 1993–5 však byl uskutečněn hloubkový průzkum a renovace jednoho z reaktorů v Oskarshamnu. Projekt, nazvaný Fenix, ukázal, že po 22 letech provozu je tento reaktor schopný nejméně dalších 15-20 let bezpečného provozu.

Současně se ukázalo, že prognózy výstavby alternativních zdrojů byly značně neseriózní. V roce 1978 zelení plánovači předpokládali, že v roce 1989 fotovoltaika přinese 3 TWh, větrné elektrárny 2 TWh elektřiny. Skutečná výroba v roce 1993 byla resp. 0.0001 a 0.05 TWh. Podotknu, že roku 1993 švédské jaderné elektrárny vyrobily přes 70 TWh elektřiny.

Zmíněný antijaderný zákon vyřídil Švédsko jako jadernou velmoc. Proslulý podnik ABB Atom byl v roce 2000 prodán firmě Westinghouse. V letech 1999 a 2005 byly uzavřeny dva reaktory v Barsebäckeru – jako daň politické koalici sociální demokracie se zelenými a komunisty a dánským sousedům: elektrárna totiž byla vidět z Kodaně. Kolik desítek či stovek miliard tento krok stál švédské daňové poplatníky, těžko zjistit. Vysoké školy prováděly výzkum jaderných reaktorů a přípravu nových jaderných odborníků téměř ilegálně. Ačkoliv paragrafy zakazující výzkum byly zrušeny Riksdagem „již“ v roce 2006, celkový protijaderný postoj úřadů a některých stran to nezměnilo, ačkoliv přes dvě třetiny veřejnosti nemá proti využívání jaderné energetiky námitek.

17. června 2010 pravice většina parlamentu schválila nový „jaderný“ zákon, podle kterého Švédsko může staré reaktory nahrazovat reaktory novými a modernějšími.

Lze pouze doufat, že ve švédských parlamentních volbách v září 2010 nevyhraje sociální demokracie, která by se mohla pokusit s podporou zelených a komunistů znovu změnit zákon, který napravit jednu z největších švédských zákonodárných ostud.

prof. František Janouch, 22. června 2010

<http://blog.aktualne.cz/blogy/frantisek-janouch.php>

V Brně si denně připomínají dánského architekta Hansena

Začátkem letošního roku byl v Besedním domě na rušné Husově ulici otevřen zrekonstruovaný restaurant Hansen, nesoucí jméno architekta celé stavby. Dánský architekt Theophil Hansen (viz foto autorky) silně ovlivnil podobu bulváru, který nově vznikl v místech bývalých městských hradeb, a je podepsán i pod architektonickými návrhy mnoha dalších významných staveb nejen v Brně.

Hansen se narodil 13. července 1813 v Kodani jako jedno ze šesti dětí norského houslisty a pojišťovacího úředníka Rasmuse Hansena Braathena z Eiker v norské oblasti Buskerud a Sophie Elizabeth Jensen z Nyboder u Kodaně. Otec brzy zemřel, a tak měl na Theophilovo vzdělání rozhodující vliv hlavně jeho bratr Hans Christian Hansen (1803–1883), který v královských službách řídil vykopávky v Aténách a třicet let byl vůdčí postavou dánské architektury. Mezi jeho nejznámější stavby v Kodani patří dóm Vor Frue Kirke, kostel v zámku Christiansborgu a jeho výtvozem je například i výzdoba Královského divadla. S Christianem Fredrikem Hansenem (1756–1845), dalším významným dánským architektem, rodina v žádném příbuzenském vztahu nebyla.

Spolupráce s Christianem Ludwigem Försterem

Když Theophil dokončil studia na kodaňské Akademii, dostal se na stipendium do Německa, kde navštívil významná umělecká centra – Berlín, Drážďany a Mnichov. Následujících osm let pracoval s bratrem v jeho athénské ateliéru, kde získal značné renomé. V roce 1846 přijal pozvání stavitele a architekta Christiana Ludwiga Förstera, s nímž poté spolupracoval na řadě významných projektů ve Vídni, například na domě svobodného pána von Riegra a v letech 1850–56 pak na vídeňském Arsenálu, v jehož prostorách se dnes nachází Vojenské historické muzeum.

Záhy po zahájení spolupráce s Försterem, v letech 1847–48, navrhli dům č. 15 na brněnském náměstí Svobody neboli Kleinův palác, postavený pro majitele železáren a podnikatele v železniční dopravě Franze von Kleina z rodiny Kleinů z Wiesenberga. Poprvé v naší architektuře zde významnou část průčelí tvořila litinová konstrukce. Tu ulily Kleinovy železářny v Sobotíně. Novátorsky působily i odvětrávané podzemní stáje, kanalizace, centrální vytápění a podkovovité, shora prosklené schodiště. Kleinův palác se stal nejvýznamnějším středoevropským vzorem měšťanského stavebního stylu.

V té době se Hansen zamiloval do Försterovy dcery Sofie a v roce 1851 se s ní oženil. Novomanželka však po neuvážené svatební cestě zemřela a rodinná tragedie vedla k rozchodu obou architektů. Podle společných plánů však ještě v letech 1853–1855 postavili novorenesanční pavilon v brněnském parku Lužánky, dodnes využívaný hlavně dětmi.

Hansen se poté osamostatnil a začal realizovat vlastní projekty. V rámci josefínských reforem došlo v Pekařské ulici v Brně ke zrušení kláštera dominikánek a bylo rozhodnuto o přestavbě budovy na zemskou nemocnici a zaopatřovací ústav u sv. Anny. Projekční práce dostal na základě konkurzu na starost Hansen, jehož studii převedl do prováděcího projektu František Vyhnal. Ideovým středobodem trojkřídlého objektu s vnitřními nádvořími a korunou díla je ústavní kaple sv. Anny, která byla vysvěcena 21. listopadu 1869. Pro brněnskou architekturu poslední třetiny 19. století měla zásadní význam – otevřela vlnu palladianismu, která zdejší prostředí ovládla na dlouhá léta.

Kulturní a společenské centrum Brna

Hansen se zasadil i o podobu Besedního domu na Komenského náměstí, který byl postaven v letech 1870–1873, a kde dnes sídlí Státní filharmonie Brno. Výstavba jedné z nejkrásnějších budov moravské

metropole stála 147 579 zlatých. Vzor měla nejen v pozdně renesanční římské architektuře, ale i v klasicistních stavbách londýnských klubů. Hansenův výchozí projekt se však od realizovaného částečně odlišoval, a to zejména rozměrnějším vstupním portikem.

Akciová společnost Besedního domu, později Matice Besedního domu, vznikla v září 1869 a záhy začala shánět pozemky na výstavbu tohoto objektu. Jedno ze staveníšť na okružní třídě bylo přitom slovy Cecilie Hálové-Jahodové získáno Istí: Staveníště po zbořené obecné škole na Rejdišti na okružní třídě prodala v roce 1867 brněnská židovská obec továrníkovi Löw-Beerovi, od kterého pozemek po roce koupil český továrník Jan Hlávka. Ten si pozemek vyměnil s obcí za jiný, jež pak roku 1870 daroval na výstavbu Besedního domu. V červnu 1870 pak mohla hrabata Egbert Belcredi a Sylva Taroucca požádat o stavební povolení. Společensko-kulturní středisko bylo definitivně otevřeno 21. ledna 1873.

Mužem, který se nejvíce zasloužil o vybudování Besedního domu, byl rodák z Uherského Hradiště Alois Pražák (1820–1901). Tento významný advokát a politik, který byl později nobilitován, se s manželkou Antonií rozhodl své někdejší bydlení na Zelném trhu vyměnit za jiné a získal tak místo rovněž na okružní třídě, v sousedství rozestavěného Besedního domu. Návrh na jejich nájemní dům vyřešil Hansen v letech 1872–1874 jako urbanistický i architektonický pendant a architektura Pražákova paláce v Husově ulici koresponduje s Hansenovým vídeňským Heinrichshofem a palácem Epstein.

Vídeňský styl

V hlavním městě monarchie v letech 1864–68 vytvořil policejní prezidium z bývalého paláce německých rytířů a v roce 1866 se stal členem vídeňské Akademie výtvarných umění, současně mu bylo uděleno rakouské státní občanství. O čtyři roky později získal ve Vídni měšťanské právo.

Stal se vyhledávaným státním architektem, který působil i při projektu vídeňské Ringstrasse. Roku 1871 byl pak přijat do architektonického společenství Grüne Insel, kde dostal slavnostní jméno Pilgram podle architekta Antonína Pigrama, který na přelomu 15. a 16. století rovněž propojil umělecký život v Brně s Vídni.

Tento dánsko-rakouský architekt se však nejvíce proslavil stavbou budovy Říšské rady ve Vídni v antikizujícím slohu v letech 1874–83, ve které dnes sídlí rakouský parlament. Mezi jeho další významné stavby patří Akademie výtvarných umění v novorenesančním slohu.

Další projekty

Důležité místo v jeho tvorbě zauímají i návrhy na domy pro významné bohaté vídeňské podnikatele a obchodníky usazené v Šumperku, kteří si od něho nechávali stavět honosné paláce po architektonického vzoru hlavního města monarchie Vídne. I v našem dnešním hlavním městě se ale významně zapsal, a to projektem na Haasův obchodní dům a tržnici Na Příkopě, dům č. 847/4. Novorenesanční stavba z let 1869–1871 je nejstarším obchodním domem v Praze s pozoruhodnou litinovou konstrukcí v interiéru.

Tvorbou však zasáhl i na Slovensko, kde je známý jeho evangelický kostel v Kežmaroku, který byl postaven na místě dřevěného kostela. Hansen místním evangelíkům věnoval plány s podmínkou, že se od nich při stavbě nesmí odklonit. V interiéru vládne přísná symetrie, velmi netypicky tam působí dvě kazatelny.

Navrhoval však i náhrobky, a to mimo jiné na Ústředním hřbitově v Brně pro hrob Jana Helcelety (1812–1876), kterého si dějiny nespravedlivě pamatují jen jako nešťastnou lásku Boženy Němcové. Byl ale i výborným lékařem-porodníkem, a dokonce i poslancem. Pro společný hrob Františka Sušila (1804–1868) a Matěje Procházky pak architekt v roce 1871 navrhl náhrobek ve tvaru mramorové antické kaple. Sušil byl neúnavný sběratel lidových písní. Jeho poněkud nedocenené dílo bylo významným inspiračním zdrojem skladatele Janáčka.

Theophil Hansen zemřel 17. února 1891 ve Vídni, kde je pochován na hřbitově Zentralfriedhof. Jeho jméno nesou ulice ve dvou vídeňských čtvrtích. V Brně byl tomuto významnému architektovi v roce 2002 odhalen pomník v areálu nemocnice u sv. Anny, Pekařská 53, v parčíku na nádvoří mezi kaplí a hlavní budovou.

dr. Arnošta Vieweghová a Jana Černá, 2. července 2010

Přednáška o hospodářské krizi na Islandu naplnila sál

Dne 24. dubna 2010 se konala přednáška doc. PhDr. Heleny Kadečkové, CSc., o krizi na Islandu. Sál v budově ČVTS v Praze zcela zaplnili členové i příznivci Islandu, protože vystoupení paní docentky se vždy vyznačují nejvyšší kvalitou. Přednáška logicky sledovala jednotlivé úseky historického vývoje hospodářství země, od zaostalého státu až po dnešní vysoce rozvinutou společnost.

Mnoho našich členů Island navštívilo a se znepokojením sleduje ekonomický vývoj na tomto ostrově. Není divu, neboť dnešní hospodářská a finanční krize se rozšířila po celém světě a postihla i Českou republiku. Před několika týdny se Island znovu připomenul světu vulkanickou činností sopky; média o tom podrobně informovala a zlé jazyky tvrdí, že jde o pomstu za krizi. Ta propukla po letech blahobytu – postihuje nejen krachující banky (pád islandské koruny), ale především občany, kteří mají hypotéky a spotřebitelské úvěry. Roste nezaměstnanost, zastavují se projekty na modernizaci země. Národní banka přebírá závazky soukromých bank a snaží se najít optimální řešení.

Dnešní Island je na rozcestí. Hledá, jakou cestou se vydat dále, jak vyřešit situaci ve prospěch veřejného zájmu. Pomůže vstup Islandu do EU, pomohou půjčky, a jaký vliv bude krize mít na morálku obyvatelstva? Docentka Kadečková zná dobře povahu Islandanů. Podle ní i podle slov honorárního konzula Islandu v Praze Thóriru Gunnarssona je naděje na to, že Island krizi překoná. Island prošel v minulosti mnoha krizovými obdobími. Nicméně vždy se vzpamatoval – jeho snaha překonávat překážky, houževnatost a optimismus jsou pro islandský národ charakteristické. Držíme mu palce...

doc. Lidmila Němcová, vedoucí islandské sekce, 30. září 2010

Člen Severské společnosti Petr Dokládala a jeho vztah k Islandu

Katolického kněze Petra Dokládala znám téměř od počátku existence Severské společnosti a její Islandské sekce. Kontakt na něho jsem získala od docentky Heleny Kadečkové, která mi tehdy pomáhala pozvat významné osobnosti se vztahem k Islandu na jednu z prvních akcí Islandské sekce. Nadšenci pro Island vždy zaplnili tehdejší Divadlo hudby v Opletalově ulici do posledního místečka a dokonce se fotografie z našich akcí objevily přímo v islandském tisku.

Mezi dalšími pozvanými na onen večer byl kromě Petra Dokládala i Jan Burian, který se později vydal svou vlastní cestou a propagoval Island v rámci jiné společnosti (Islandských fanatiků), kterou založil. Dostavily se také studentky v islandských krojích, zazněly islandské písně. Honorární konzul Islandu Thórir Gunnarsson podal informace o česko-islandských stycích a připravil milé pohoštění.

Petr Dokládala přijel tehdy z Moravy a hovořil o svých čerstvých dojmech z návštěvy Islandu, při níž mohl využít také své znalosti islandštiny. Jeho vystoupení se setkal s mimořádným úspěchem. Vstoupil do naší Společnosti a zůstal jejím věrným členem s členským průkazem č. 451. Dnes působí jako farář ve Starém Jičíně. Než jsem ho poznala, neuměla jsem si vysvětlit, proč katolický kněz studoval tak těžkou řeč země s převážnou většinou protestantského obyvatelstva. Postupně jsem zjistila, že v islandštině na ostrově přednášel, sloužil mše v tamních katolických chrámech a k Islandu má opravdu obdivuhodně vřelý vztah.

Když jsem později navštívila Island, setkala jsem se v Reykjavíku s tamním populárním katolickým biskupem Jolsonem (se kterým jsem pak až do jeho smrti korespondovala – byl totiž také expertem na podnikatelskou etiku). Teprve tehdy jsem mohla plně ocenit, co pro Českou republiku na Islandu Petr Dokládala učinil. Měli jsme na Islandu i další společné známé. Z nich chci připomenout jmenovitě překladatelku Johannu Thrainsdóttir, pracovníci islandského filmu, rozhlasu a televize. Propagovala českou kulturu na Islandu a téměř každoročně až do své smrti navštěvovala také Prahu a jiná místa v České republice.

U příležitosti letošního 25. výročí kněžství Petra Dokládala, který byl vysvěcen v Olomouci v r. 1985 (jenom pro dokreslení uvádím, že jeho bratr Pavel – rovněž kněz – letos slavil už 35. výročí svého vysvěcení), jsem mu položila několik otázek.

Co vás vlastně přivedlo ke studiu islandštiny?

Především nadšení po zhlédnutí filmu o ostrově a potom impulz v kněžském semináři, kdy jsem si začal dopisovat s islandskými přáteli. Jednomu z nich jsem napsal pár slovíček islandsky a on mne povzbudil, když to nazval "velkou znalostí". Tak jsem se nadchl, napsal na Island, dostal jsem učebnice a v semináři se vedle latiny a řečtiny učil také islandsky. Velice mně zde pomohla paní docentka Helena Kadečková, na kterou jsem se mohl obracet s různými problémy. Jí také děkuji za to, že jsem dovedl přeložit knihu Óda pro Sáru od Pauly D'Arcy. To bylo ještě v období před pádem totality.

foto z archivu Petra Dokládala

Kdy a jak dlouho jste byl na Islandu?

Zde navazuji na předešlé. Můj přítel Torfi, se kterým jsem si dopisoval, mne navštívil v naší zemi v létě 1988. A samozřejmě mne pozval k návštěvě Islandu. Ta se uskutečnila rok poté v létě 1989 a pobyl jsem na ostrově čtrnáct dní. Setkal jsem se s mnohými přáteli, se kterými jsem si předtím dopisoval. Navštívil jsem samozřejmě též klášter sester sv. Františka v Stykkishólmur a karmelitánky v Hafnarfjörðhuru, a setkal se s otcem biskupem Jolsonem. V onom roce měsíc přede mnou navštívil Island papež Jan Pavel II. a atmosféra byla ještě plná dojmů. Navštívil jsem Akureyri, Húsavík, samozřejmě slavný velký gejzír, památný Thingvellir a další místa. Byla to krásná a nezapomenutelná cesta.

Dva roky poté, v roce 1991, jsem putoval na Island znovu. Tentokrát na pozvání kláštera sester svatého Josefa a také evangelického pastora Kári Valssona, alias Karla Vorovky, který působil na ostrůvku Hrísey. Samozřejmě jsem byl hostem i rodiny bratra Torfiho. Měl jsem pro Islandány objevnou přednášku (v islandštině) o historii církve v Československu v letech totality, kterou jsem si připravil s pomocí pastora Káriho. Opět jsem na Islandu pobyl asi 14 dní.

Další, třetí a zatím poslední návštěva proběhla v roce 1997. To jsem přijel s maminkou na pozvání sestry františkanky Petry z kláštera ve Stykkishólmuru. Odtud jsme navštěvovali krásná místa s mým přítelem Gudmundurem a jeho paní Kristín. Zvláště velkým dojmem na mne zapůsobil Skálholt.

S kým se na Islandu znáte?

Jak vyplývá už z předchozích odpovědí, na Islandu mám mnoho přátel. Nejstarším je Torfi Ólafsson, kterému je dnes už 93 let. Má velmi rozvětvenou rodinu, v konverzaci mně zvláště pomáhala jeho dcera Anna. Poté zmínění manželé Gudmundur a Kristín, františkanka Petra Leewens, která už nyní žije na odpočinku v Holandsku. Velmi užitečná byla moje setkání s irským knězem Patrickem a francouzským knězem Jacobem a s mnoha dalšími. Poznal jsem osobně oba skvělé biskupy, a to otce Gijsena (nyní žije na odpočinku v Holandsku) a otce Alfreda Jolsona, který se již odebral k Pánu. Biskup Jolson mne dokonce v roce 1991 navštívil v mé tehdejší farnosti Stará Bělá.

Jaká je tamní současná náboženská situace?

Mám přehled především o tamní katolické menšině. Zjišťuji tam pozoruhodný vzestup víry, a to hlavně díky přistěhovalcům a kněžím především z Polska, ale také z Filipín a dalších zemí. Odebírám časopis „Kátholska kurkjublad“ a sleduji úžasný zájem o spiritualitu. Mohu říci, že situace v této protestantské zemi se z pohledu náboženského neustále zlepšuje.

Pokračujete i nyní ve studiu islandštiny?

Nemám už teď vůbec čas, natož ke studiu jazyků, každý den je ve znamení maximálního nasazení v kněžské službě. Zatímco si někteří stěžují na nedostatek práce, já a můj bratr Pavel nevíme, co dělat dřív.

doc. Lidmila Němcová, vedoucí Islandské sekce, 4. října 2010

Konferenci jazykovědců v Brně zahájila hudba Richarda Mayera

Ve dnech 26. a 27. dubna 2010 proběhl v Brně dvoudenní seminář Kulturní areál Ruska včera a dnes a jeho vztahy, který pořádala Masarykova univerzita. V sále Moravského muzea vystoupili se svými přednáškami nejen významní badatelé různých oborů, ale na jeho úvod zazněla i hudba v podání špičkového interpreta. Tímto hudebním osvěžením byla premiéra díla známého brněnského skladatele a předsedy Islandské sekce brněnské pobočky Severské společnosti Richarda Mayera – sonáta pro violu sólo De Islandia.

Autor sám tuto skladbu nazývá monodrama a nechal se při její tvorbě inspirovat, jako už mnohokrát, pohnutými dějinami Islandu. Obsazení sólové violy je samo o sobě nezvyklé, ale její originální zvuková barva dělá skladbu o to zajímavější. Již v první části temným tónem a rychlými dvojhmaty vyvolává hudba v posluchači dojem něčeho neobvyklého a dramatického. Následující rychlé pasáže nás přivádějí k napětí, které se uklidní v druhé části skladby. Ta začíná meditativně pomalu a jakoby vypráví sonorním hlasem dávno minulé děje. Pak následují celé dvojhmatové pasáže, arpeggia a opět uklidnění až melancholie historických vzpomínek. Třetí část skladby má rychlé pasáže a různé tóny, střídané pianem a tichými dvojhmaty, až celá skladba náhle končí.

Výsledný dojem je velmi hluboký: jak z uměleckého díla, tak i z brilantní interpretace violisty Jana Řezníčka. Tento člen Janáčkova kvarteta a profesor na brněnské konzervatoři zahrál velmi obtížnou skladbu s neobyčejnou suverenitou a citem pro celkovou atmosféru díla, což ocenili účastníci semináře dlouhotrvajícím potleskem. I přítomný autor skladby byl s interpretací velmi spokojen.

Hudební novinka De Islandia se 19. června 2010 dočkala dalšího provedení na XXI. festivalu Forfest Czech Republic 2010 v Olomouci. Na koncertě v Arcidiecézním muzeu s názvem Insula remota (Vzdálený ostrov) zazněla Mayerova skladba zároveň s Fantazií pro klavír téhož autora a Sonátou pro trubku a klavír islandského skladatele K. O. Runólfssona. Virtuozita Jana Řezníčka byla v tomto případě snad ještě výraznější než při premiéře a sklídila zasloužené ovace publika.

Mgr. Ondřej Štaud, 2. července 2010

Putování laponskou divočinou

Divokou laponskou přírodou nás provedl Ing. Michael Stanovský ve středu 5. května 2010 v domě Českého svazu VTS prostřednictvím své přednášky a diapositivů, které ji doplňovaly. Putovali jsme do takzvaného trilaterálního parku, který se rozkládá za polárním kruhem na území Finska, Norska a Ruska. Není divu, že se tyto tři země spojily, aby vytvořily přeshraniční spolupráci při ochraně laponské krajiny.

Na první pohled by se možná zdálo, že vlastně není co chránit – vždyť tu je jen divoká, nespoutaná příroda, množství morénových balvanů a kamení, mokřady a spousta komárů. Je tu však i nesmírné nerostné bohatství, zatím ukryté v hlubinách země, které stále více láká podnikatele a developery, což pochopitelně ohrožuje původní krajinu. Již nyní se zde těží nikl na území Ruska, ve Finsku potom měď a další cenné nerosty čekají, zda náklady na jejich těžbu nepřekročí únosnou míru. Působí zde tak známé společnosti jako například Outokumpu, která se zabývá výrobou mědi. A tak je třeba chránit laponskou divočinu za všech okolností a zachovat ji neporušenou pro další pokolení.

Během přednášky jsme si prohlédli divoké území Vätsäri i Kaldoaivi, kde je třeba přebrodit se mokřadlem nebo projít kamenitým polem pomocí cestiček vyložených prkny, a obdivovali jsme nedozírnou placatou

tundru pokrytou lišejníkem. Zastavili jsme se u starých či novějších srubů s připraveným nasekaným dřívím pro turisty s vědomím, že před opuštěním srubu i my naštípeme dříví pro další poutníky. Viděli jsme stádo sobů i jeho majitele Laponce – Sámy, i turistický luxusní autobus, rozvázející lidi, poštu i zboží, zahlédli jsme poštovní schránky vzorně srovnané při okraji silnice čekající na svou poštu. Všude čisto, nikde ani papírek, odhozená konzerva či jiný nepořádek. Jsme sice daleko na severu, ale služby tu fungují stejně dobře jako třeba na úplném jihu země v hlavním městě.

Je až neuvěřitelné, že to, co jsme viděli na diapozitivech a slyšeli na přednášce, jsem já zažívala a obdivovala již před více než padesáti lety. Nic se nezměnilo: příroda je stejná, způsob života Laponců – Sámů je stejný, jen snad ty konve s mlékem na sběrném podstavci podél silnice zmizely a autobus je modernější, i když i ten náš před padesáti lety byl již také klimatizovaný a s anatomickými sedadly. Inu pokrok zřejmě nejde tak rychle, jak bychom si představovali. Je však velmi záslužné, že zmíněné tři země se dohodly na přeshraniční spolupráci při ochraně laponské krajiny, aby ji tak zachovaly alespoň na dalších padesát let pro mladé generace.

dr. Hana Kučerová, vedoucí Finské sekce, 4. června 2010; foto Jiří Bartoň

Nové Fotografiska Museet ve Švédsku vystavuje i snímky z Česka

Ve Stockholmu bylo 21. května 2010 otevřeno Fotografiska Museet, jedno z největších fotografických muzeí na světě. Sídlí na nábreží v bývalé celnici Stora Tullhuset Stadsgårdshamnen 22 poblíž křižovatky Slussen. Budovu současného muzea postavil v secesním slohu v letech 1906–1910 Ferdinand Boberg, později byla mnohamilionovým nákladem přestavěna a nyní muzeu poskytuje 5,5 tisíc m² plochy.

První tři výstavy představily fotografickou špičku – Američany Annie Leibovitz a Petera Witkina a Švéda Lennarta Nilssona. Světově známý fotograf Nilsson, který se narodil roku 1922 ve Strängnäs, se v 50. letech stal dvorním fotografem krále Gustava V. a byl tak jedním ze dvou oficiálních fotografů na svatbě nynějšího krále v roce 1976. Proslavil se však především svými fotografiemi z oblasti medicíny.

Se stále lepším technickým vybavením a s pomocí vědců Nilsson postupně zdokumentoval celého člověka až na úroveň buňky. Už od 50. let se zabývá fotografováním lidských embryí. Koncem 80. let pak vytvořil například snímky lidských plodů v těle matky, které vznikly díky spolupráci s Ústavem pro péči o matku a dítě v Praze, konkrétně s profesory Antonínem Zwingerem a Janem Jiráskem. Některé snímky bylo možno vidět v březnu roku 2000 na Staroměstské radnici v Praze v rámci výstavy Tajemství života. Stejný název nese i kniha, která vznikla na základě oněch fotografií. Věnuje se i mikrosvětlu zvířat a jeden z motivů těchto snímků je k vidění i na rubu švédské stokorunové bankovky.

Na výstavě kontroverzního fotografa Petera Witkina také nechyběla fotografie z České republiky – hned první snímek u vstupu je popsán jako Abundance, místo vzniku Praha 1997. Witkin fotografuje černobíle, zaměřuje se například tělesně postižené lidi, trpaslíky, hrbáče, ale i na masochistické výjevy. Podle teoretiků umění však dokáže s ošklivostí pracovat jako s pozitivní výtvarnou kvalitou. V rámci mezinárodního projektu Dekadence Now jeho dílo od 30. září 2010 představí v brněnském Domu umění.

dr. Arnošta Vieweghová, 7. září 2010

Švédské a dánské stopy v Praze a v Brně

I na tak české výstavě jako byla jarní *Karlův most – výstava věnovaná historii, současnosti a budoucnosti na Kampě* se dala objevit švédská stopa. Na panelu *Počítání oblouků* byl mezi citáty slavných osobností i jeden od Emanuela Svedenborga z roku 1733: „Mimo jiné most složený z osmnácti oblouků nad řekou Vltavou, na němž jsou různé sochy a z obou stran na konci věže, v nichž dosud lze spatřit koule, které sem v roce 1648 stříleli Švédové“. (Most má správně jen 16 oblouků.) Svedenborg (1687–1772) byl slavný švédský spisovatel, přírodovědec a mystik. V letech 1720–1721 projížděl česká hornická města a věnoval se i technickým objevům.

Galerie ProstoR2 na Radnické ulici v Brně představila ve dnech 14. června až 28. srpna 2010 výstavu *Josef Svoboda – Český scénograf světového jména*. Mimo jiné i architekt a pedagog Josef Svoboda (1920–2002) patří nesporně mezi světově nejznámější české umělce druhé poloviny 20. století. Čáslavský rodák, u svého otce vyučený truhlář, začal po studiu architektury pracovat jako scénograf. Profesně postupoval rychle kupředu, pracoval v Národním divadle v Praze a jeho jméno je spojeno s Laternou magikou. Převratné pojetí scénografie na domácí půdě mu otevřelo cestu na světové scény, na nichž spolupracoval s předními světovými operními i činoherními režiséry a choreografy. V roce 1972 byl scénografem inscenace Igora Stravinského Pták Ohnivák, kterou uvedla kodaňská Královská opera na malé scéně. Premiéra byla 11. listopadu, režie a choreografie Eske Holm. Kostýmy vytvořil další úspěšný český umělec Jan Skalický.

dr. Arnošta Vieweghová, 2. září 2010

Brněnský Midsommar letos proběhl na hradě Veverí

Do roku 2008 slavili členové brněnské pobočky Severské společnosti švédský svátek letního slunovratu Midsommar na vyhlídkovém parníku. Ten je vždy za sobotního odpoledne, blízkého nejdelšímu dni v roce, přepravil spolu s cimbálovou muzikou vodami brněnské přehrady a řeky Svratky k Veverské Bítýšce a zase zpátky. Tato tradice se v posledních dvou letech změnila.

Vloni, kdy se přehrada čistila a namísto mohutného vodstva se vypuštěnou trasou parníků vinula přehradním údolím jen říčka, se museli přátelé Severu spokojit s posezením v zahrádce restaurace Rybářská bašta a věnovat se poslechu cimbálky a pohledu na louži na dně přehradní nádrže očima suchozemců – a také to bylo hezké. Letos se brněnští „Seveřané“ sešli k oslavě švédského svátku v rámci projektu „Historie a současnost vzájemných vztahů se zeměmi Skandinávie“ v sobotu 26. června ve dvě hodiny odpoledne na hradě Veverí.

Sešlo se nás kolem třiceti, členů společnosti a dalších hostů. Usadili jsme se na židlích, rozestavených na trávníku u Prachové věže, střežící hrad na samé jihovýchodní výspě areálu, a využívali hezké příležitosti k popovídání si s přáteli v objetí génia loci hradu a při poslechu cimbálové muziky Veronica. Ta uváděla písničky ze Slovácka, Valašska, Hornácka a Dolňácka, Kyjovska – jednu hezčí než druhou. Návštěvníci hradu, kteří se troušili k Prachové bráně, se nestačili divit, co se to tu děje. Kruh obsazených židlí, místy dvojité i trojitý, uprostřed stůl, muzikanti, no hledíme... Možná se podívovaly i věkovité zdi hradu Veverí.

Veverí je jedním z nejrozsáhlejších hradních komplexů v České republice a v současné době je i jedním z nejvíce zanedbaných, a prochází proto rekonstrukcí, která je prozatím realizována z asi čtyřiceti procent. Vznikal postupně v průběhu téměř osmi set let – původně malý lovecký hrádek, či pouze dvorec moravských markrabat, je v pramenech poprvé připomínán v roce 1213. Jako milovníci Severu nemůžeme nezpomenout, že v letech 1830–1844 byl v majetku švédského prince Gustava Vasy (1799–1877), který koupil zeměpanský hrad Veverí a panství Veverí za šest set tisíc zlatých, záhy se zde oženil s princeznou Luisou Bádenskou a stal se otcem dcery a syna, který však záhy zemřel. Když se po čtrnácti letech rozvedl, hrad prodal a opustil. V to slunné odpoledne na samém počátku léta 2010 se sem možná jeho duch na chvíli vrátil se vzpomínkou na časy dávno minulé a možná, kdo ví, i jeho neslyšný hlas se pak pak nesl místem bývalého švédského panství ve slovech a melodiích pěkných moravských písniček.

V závěru toho krásného odpoledne přišla ke slovu již tradičně tombola, která, stejně jako v minulých letech, rozdělila naše soudržné společenství na miláčky štěstěny a ty druhé. Když pak dozněla poslední písnička,

rozloučili jsme se a loudali se hlavní bránou ven z areálu, doléhala k nám z takzvaného Příhrádku opět hudba, tentokrát reprodukováná – v těsném sousedství hradu se totiž konaly Dětské dny, slavnost, na které si děti také připomínaly slunovrat.

Jana Novotná, 15. září 2010, foto Věra Konrádová

Pražská pobočka oslavila Midsommar pod Vyšehradem

Konec druhé dekády června, kdy do konce roku zbývají 193 dny a letní prázdniny jsou takřka na dosah slaví jmenovci biblického Jana Křtitele svůj svátek. Slaví různě, jistě v kruhu rodiny a přátel, ale někde i v rámci celé komunity spoluobčanů. Typicky v severských oblastech Evropy se tento den, vedle připomenutí biblické osobnosti, slaví jako významný mezník v ročním koloběhu přírody – slunovrat. Slaví se nejen v rodinách, ale pospolu v jednotlivých obcích se vším, co místní tradice vyžaduje – s hudbou, zpěvem, tancem, bujarým veselím, vybraným tradičním jídlem, pitím a dalšími radostmi života.

Proto také Severská společnost uspořádala 19. června 2010 pro své členy a příznivce tradiční setkání při příležitosti blížícího se letošního slunovratu. V hojném počtu se členové a příznivci sešli na břehu Vltavy v restauraci Yacht club CERE na Podolském nábřeží v Praze 4 pod legendární Vyšehradskou skálou.

Foto „midsommarové proměny“ Jiří Bartoň

Na rozdíl od minulého roku, kdy jsme se sešli naproti na Císařské louce a počasí si s námi pohrávalo, bylo jisté příjemné slunečné počasí celé odpoledne. Kromě stylového pohoštění, které připravila restaurace Yacht club CERE, se přítomným dostalo i nenásilného poučení o Švédsku díky kvízu.

Další oživení v sále nastalo při losování bohaté tomboly, do které cennými dary přispěli tradiční donátoři a to zejména Švédské velvyslanectví v Praze, obchodní komora Nordic Chamber of Commerce v Praze, nakladatelství ARGO, OLYMPIA, HEJKAL Havlíčkův Brod, knižní distribuce EUROMEDIA Group (dceřiná společnost Bertelsmann AG) /Knižní klub, Odeon, Ikar, Universum/ a redakce časopisu Země světa. Všem těmto dárcům děkujeme za významnou podporu Severské společnosti. Jejich atraktivní dary vzbudily zájem přítomných o koupi losů a tím podpořily činnost Společnosti, protože výtěžek z tomboly, umožnil konání nejen této akce, ale přispěje i pro zajištění dalších akcí.

K pestrosti hodnotných darů stále větší měrou přispívají též samotní členové hodnotnými cenami, které jsou často výsledkem své tvořivé práce. Patří jim stejný dík a neformální ocenění těch, kteří takové ceny obdrželi je bude motivovat i pro podporu příštích podobné akce.

Slunce stálo ještě vysoko na obzoru, jak se na čas slunovratu sluší, když se účastníci vydařené akce pomalu rozcházeli. Pravda, nebyl a ani nemohl to být Midsommarafon, jaký mnozí znají ze Severu se vším všudy, ale dobrá nálada a zábava, hudba, dobré jídlo a pití nechybělo, a tak se snad akce vydařila, i když nebyly naplněny všechny atributy severské tradice.

Ing. Pavel Dobrovský, 17. října 2010

Letní výstavy památníku písemnictví vzpomněly i na Skandinávii

Památník písemnictví na Moravě, který je umístěn v prostorách benediktinského kláštera v Rajhradě, připravil v uplynulém období několik zajímavých výstav, z nichž některé měly skrze rozličné exponáty výrazné spojení se Skandinávií.

Rukopisy královny Rejčky

Česká a polská královna Eliška/Alžběta Rejčka, původním jménem Richenza (Rixa) Piastovna, se narodila v roce 1288 v Poznani a zemřela 18. října 1335 na Starém Brně, kde je pochována v bazilice Nanebevzetí Panny Marie, kterou sama založila. Byla jedinou dcerou polského velkoknížete Přemysla II. Velkopolského a Rixy Švédské, dcery sesazeného švédského krále Valdemara I. Ta však zemřela krátce po porodu. Její dcera Eliška prožila velmi rušný a činorodý život, zasloužila se mimo jiné o vznik osmi cenných iluminovaných rukopisů, z nichž čtyři byly v Památníku písemnictví na Moravě vystavené od 20. do 30. května 2010.

Ludvík Kundera

Další výstava byla uspořádána u příležitosti devadesátin nedávno zesnulého Ludvíka Kundery a návštěvníci ji mohli v prodloužení zhlédnout do 31. října 2010. Tento básník, dramatik, prozaik, publicista a literární historik se narodil v Brně na Králově Poli 22. března 1920. Jako syn armádního důstojníka se musel s rodinou několikrát stěhovat, studoval na reálných gymnáziích v Praze a Litoměřicích, od roku 1938 bohemistiku a germanistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Poté byl nasazen v Německu, pro onemocnění se ale vrátil zpět do Brna a po válce dostudoval. Po roce 1948 byl redaktorem v řadě periodik, v letech 1968–70 dramaturgem v brněnském Mahenově divadle. Během normalizace se stal literátem na volné noze, publikoval pod cizími jmény a je autorem řady divadelních her.

V dánském městě Odense se 7. května 1988 uskutečnila premiéra původní Kunderovy hry Královna Dagmar, zčásti loutkové, v provedení souborem Drak. Režisérem byl Josef Krofta. Hra pojednává o české princezně Markétě, dceři Přemysla Otakara I., která se sňatkem s dánským králem Waldemarem stala dánskou královnou Dagmar. Dodnes patří k jedné nejvzpomínanějších dánských královen. Kundera dále přeložil přes stovku knih z němčiny a na výstavě je možné vidět překlad knihy Petera Weisse *Pronásledování a zavraždění Jeana Paula Marata předvedené divadelním souborem blázince v Charentonu ze řízení markýze de Sade*. Ludvík Kundera toto drama o dvou dějstvích přeložil v roce 1965.

Peter Weiss (1916–1982) pocházel z rodiny berlínského židovského textilního továrníka, která v roce 1935 emigrovala do Anglie a rok poté do Prahy, kde do roku 1938 Peter studoval Akademii umění. Za svou malbu „Zahradní koncert“ získal cenu Akademie. V říjnu roku 1938 odešli jeho rodiče do Švédska a Peter za nimi přijel přes Švýcarsko v následujícím roce. Weiss poté žil a tvořil ve Stockholmu až do své smrti. V roce 1991 proběhla velká výstava jeho děl v Moderním muzeu ve Stockholmu a v Södertelje. Prodeji jeho dvou koláží v roce 2006 předcházela výstava v aukční síni Bukovski na Arsenalsgatan.

Psali dějiny Moravy

Nad schodištěm severního křídla rajhradského kláštera, které bylo rekonstruováno částečně z tzv. Norských fondů začátkem tisíciletí, jsou k vidění panely připomínající významné moravské osobnosti. Název této výstavy *Psali dějiny Moravy* je zcela výmluvný. Mezi jmény se objevuje i Běda Dudík (1815–1890). Tento významný historiograf, rodák z Kojetína na Moravě, vystudoval v Brně teologii a filozofickou fakultu a vstoupil do rajhradského kláštera. Jak se lze dočíst na panelu: V roce 1851 podnikl svou první studijní cestu do Švédska. Zde hledal rukopisy, které byly z Čech a Moravy odvezeny v době třicetileté války. Ve Švédsku pobýval čtyři měsíce a za tu dobu prostudoval archivy a knihovny ve Stockholmu, Drottningholmu, Skoklostru, Uppsale, Lundu a dalších. Výsledky svého studia uveřejnil v knize *Forschungen in Schweden* (Bádání ve Švédsku) vydané v roce 1862. Ve Švédsku zjistil, že některé z českých rukopisů se dostaly spolu se švédskou královnou Kristýnou do Říma, a proto hned v roce 1853 podnikl studijní cestu do Itálie.

dr. Arnošta Vieweghová a Jana Černá, 6. září 2010

Na Vysočině vystoupila mezzosopranistka Sofie von Otter

Ve stockholmském Konserthuset o prázdninách vystavovali kopii italské chaty v Toblachu, kde s výhledem na Dolomity v letních měsících tvořil svá díla slavný rodák z Vysočiny, hudební skladatel a dirigent Gustav Mahler. V Kališti u Humpolce si pak 150. výročí jeho narození připomínali mimo jiné koncertem, na kterém vystoupily i norská pěvkyně Brigitte Christensen a švédská mezzosopranistka Anne Sofie von Otter.

Skladatele si ve Švédsku při příležitosti výročí jeho narození dne 7. července 1860 připomínají nejen v mnoha tištěných materiálech, největší pocta přišla už v březnu 2010, kdy probíhal jedenáctidenní Festival Gustava Mahlera. V květnu příštího roku má dále Královská filharmonie na programu Adagio z Mahlerovy 10. symfonie a hold skladateli vzdávají i Sveriges Radios Symfoniorkester (Švédský symfonický orchestr pro rádio) pod taktovkou Daniela Hardinga, kteří na svůj program 10. a 11. září v šedesát metrů dlouhé hale Berwaldhellen, vybudované v 70. letech ve skále, zařadili Mahlerovu 5. symfonii.

V Česku pak oslavy 150. výročí narození Gustava Mahlera vyvrcholily právě 7. července. V místech někdejší synagogy v Jihlavě otevřeli nový Park Gustava Mahlera a odhalili skladatelův pomník v nadživotní velikosti. Autorem pomníku je sochař Jan Koblasa. V Kališti u Humpolce, skladatelově rodišti, oslavy probíhaly celý den a vyvrcholily večerním pořadem Mahler Gala, který byl v přímém přenosu k zhlédnutí na České televizi. Hvězdami večera byli velký propagátor Mahlerova díla americký barytonista Thomas Hampson, norská pěvkyně Brigitte Christensen a především švédská mezzosopranistka Anne Sofie von Otter.

Poslední jmenovaná je jednou z nejlepších světových interpretek barokní hudby a narodila se 9. května 1955 ve Stockholmu, kde také studovala. Ve studiu pokračovala v Londýně a svou mezinárodní uměleckou dráhu začala v roce 1982 v Basileji. Hostuje na předních operních scénách celého světa, vyniká především v díle Mozarta a Strausse a nastuduje až dvě opery ročně. Na koncertních pódiích spolupracuje s vynikajícími dirigenty, v roce 1993 za společnou nahrávku Griegerových písní s klavíristou a dirigentem Bengtem Forsbergem získali cenu za nejlepší gramofonový snímek roku.

Anne Sofie von Otter získala v roce 1996 za album švédských písní Wings in the Night cenu Umělkyně roku britského časopisu Gramophone. O rok později pak cenu Deutsche Grammophon za nahrávku Písní potulného tovaryše od Gustava Mahlera. V květnu 1998 si ji mohli poslechnout na Pražském jaru v Obecním domě, kde se představila i s Dvořákovým písňovým recitálem. V srpnu roku 2001 vystoupila i jako host Vídeňských filharmoniků, koncert přenášela Česká televize. Ta si také nenechala ujít příležitost představit Annu Sofii von Otter v televizním zpracování Bisetovy opery Carmen.

dr. Arnošta Vieweghová, 2. září 2010

Dva pomníky připomínají švédskou přítomnost v Brně v 17. století

V září byly v Brně odhaleny dva nové pomníky. Na náměstí Svobody byly v sobotu 18. září odkryty kontroverzní hodiny, jejichž hodnocení přenechám povolanějším. Další pomník byl odhalen na nově opraveném Moravském náměstí.

Autoři novodobého orloje Oldřich Rujbr a Petr Kameník na něj vyryli jména obránců i dobyvatelů města při obléhání Brna Švédy v roce 1645. Inspirovala je především pověst o švédském generálu Torstersonovi, o kterém se říkalo, že jej dokáže zabít jen kulka vyrobená ze skla. V 11 hodin dopoledne ze stroje vždy jedna taková kulička vypadne.

Dvoumetrový model Brna na Moravském náměstí je opět z doby, kdy Brno obléhali Švédové. Kolem modelu je český, německý, anglický a brailovým písmem provedený nápis: „Prozíravost města při budování opevnění, obětavost a hrdinný odpor jeho 1475 obránců, vedených Raduitem de Souches, stál za úspěšnou obranou. Na Brno útočilo 28 000 švédských obléhatelů po dobu 112 dní od 3. 5. do 23. 8. 1645. Šťastná je obec, jež myslí na nutnost boje i v časech míru; pros, pannu, synu, ať chrání lid, který ve městě bydlí.“

dr. Arnošta Vieweghová, 6. října 2010

V Praze se konala beseda na téma finských státních maturit

Státní maturity jsou v ČR stále aktuálním tématem, které je dlouhá léta neustále diskutováno, aniž by se došlo ke skutečnému závěru. Není však nic snadnějšího, než se porozhlédnout po okolních státech a zjistit, jaký systém maturit je zaveden u nich, zda funguje, a pak zvážit, zda by nebyl přijatelný i pro nás.

Finský školský systém je považován za nejlepší na světě a Finsko jako takové bylo v roce 2010 americkým časopisem Newsweek vyhodnoceno jako nejlepší země z hlediska vzdělání, zdraví, kvality života, ekonomiky a politického prostředí. Do finského školského systému jsme měli možnost nahlédnout 9. září 2010 na besedě v ČS VTS, které se zúčastnili studenti finského gymnázia Lumo lukio z Vantaa a partnerského Akademického gymnázia Štěpánská z Prahy.

Na fotografii vpravo prof. Marika Mikos-Rasi, foto Jiří Bartoň

Po úvodním představení obou gymnázií a vyprávění o zrodu jejich partnerství, předneseném prof. Alenou Kapounovou z Akademického gymnázia, přešli diskutující k otázkám státních maturit. Prof. Marika Mikos-Rasi z Lumo lukio nás seznámila s organizací celostátních maturit, které se ve Finsku konají pouze ve formě písemných testů – v ústní formě jen výjimečně na výhradní přání studenta. Finská maturita se skládá nejméně ze čtyř předmětů. Povinná je zkouška z mateřského jazyka (finština, švédština nebo sámština), dále ze tří výběrových předmětů. Možnosti výběru jsou následující: druhý národní jazyk, cizí jazyk, matematika, vědní a humanitní předměty. Navíc si lze přibrat až dva nepovinné předměty. Datum konání maturit se vypisuje dvakrát do roka, uvažuje se i o třetím termínu. Kandidáti si tak mohou předměty rozložit, nemusí všechny zkoušky skládat v jednom termínu, a tak se na ně mohou lépe připravit.

Na dotaz, kdo vypracovává otázky ke státním maturitám, odpověděla paní prof. Mikos-Rasi, že to jsou censoři-kontroloři, kteří potom též vypracované testy posuzují a stanoví konečné ohodnocení. Kdo jsou censoři-kontroloři? Jsou to vysokoškolští učitelé, vědci a další odborníci jmenovaní Ministerstvem školství, kteří dohromady tvoří celostátní orgán Státní maturitní komise. Ta vypracuje otázky, uzavře je do obálek, zapečetí a uzavře do trezoru. V době konání maturit pak odešle obálky do škol, kde je ředitel/ka školy za přítomnosti jednoho ze studentů zkontroluje, zda jsou pečeti neporušené, a poté jsou obálky otevřené a otázky rozdány studentům.

Po vypracování otázek a odevzdání opraví testy příslušný učitel předmětu a navrhne známku. Konečné hodnocení určí teprve Státní maturitní komise, které jsou všechny opravené testy zaslány. Tento proces je velmi zdlouhavý. Zaručuje sice srovnatelnost maturit v celém státě, avšak studenti musí čekat čtyři až pět měsíců, než se výsledky vrátí zpět do škol, aby se tak konečně dozvěděli, zda u zkoušky dospělosti prospěli či nikoli. Tyto celostátní maturitní zkoušky (ylioppilastutkinto) se konají pouze na gymnáziích (lukio) a pokud student zkouškou projde úspěšně, opravňuje ho to ke vstupu na kteroukoli vysokou školu.

Na nižších typech škol, tj. odborných, jsou též závěrečné zkoušky, ovšem jiného typu, které nedávají možnost vstupu na vysokou školu.

Kromě zkoušek samotných je u nás rovněž jiný systém hodnocení než ve Finsku. Ve školách nižšího typu se tam nedávají známky, avšak body, a to od nejlepších 10 po 0 bodů. Pro maturitní vysvědčení je však zavedena zcela jiná škála, která se zásadně vyjadřuje v latině, tj. v jazyce vzdělavců, a má šest, respektive sedm úrovní. Nejlepší je „sedmička“ – laudatur (L), sestupně následují eximia cum laude approbatur (E), magna cum laude approbatur (M), cum laude approbatur (C), lubenter approbatur (B), approbatur (A) a improbatur (I) neboli „neprospěl“.

Podle vyhodnocení posledních maturit ve Finsku nejvíce studentů, 24 %, odmaturovalo na úrovni C, cum laude. Silně zastoupena byla i magna cum laude neboli M, 20 %, a lubenter approbatur, B, rovněž 20 %. Pouhých 5 % studentů dosáhlo nejlepšího hodnocení L, laudatur, a stejně tak 5 % studentů neprospělo s I.

Partnerství studentů finského gymnázia ve Vantaa a pražského Akademického gymnázia trvá již více než sedm let. Studenti se rádi navštěvují, vzájemně se poznávají, sdělují si své poznatky a názory, a dobře si rozumí, neboť jako společný jazyk používají angličtinu. Jak jsme mohli vyzorovat z jejich bohaté diskuze o státních maturitách ve Finsku a České republice, živě se zajímají o veškeré dění kolem sebe. Přejme jim tedy mnoho dobrých a krásných zážitků na jejich cestě za poznáním.

dr. Hana Kučerová, vedoucí Finské sekce, 27. září 2010

Krátké shrnutí přednášky o letošní sopečné činnosti na Islandu

Islandská sekce uspořádala ve středu 22. září 2010 v budově České geologické služby na pražském Klárově besedu s Mgr. Vladislavem Rapprichem, Ph.D., na téma sopečné činnosti na Islandu. Kromě našich členů přišlo i dosti dalších zájemců – geologů, přednášková síň byla zcela zaplněna. Svůj odborný výklad přednášející doplnil promítáním mnoha krásných fotografií a dalších ilustrativních materiálů.

Přednášející sám připravil následující resumé své přednášky: „Jarní aktivitu vulkánu Eyjafjallajökull (někde se uvádí Eyjafjöll) je možné rozdělit do tří fází, které se liší svým charakterem. Erupce začala 20. března 2010 strombolským erupčním stylem v sedle Fimmvörðuhálsi. Tato erupce nepředstavovala nebezpečí a stala se spíše krásnou podívanou a turistickou atrakcí. Dne 14. dubna se však aktivita přesunula do kráteru Eyjafjallajökull pod ledovec. Přítomnost vody vytavené z ledovce způsobovala efektivnější fragmentaci při erupci, kterou označujeme jako surtseyský styl. Místo strusky tak sopka vyvrhovala hrubý popel. Ten byl vyvrhován do výšky asi 5,5 km, odkud byl unášen nezvykle silným větrem nad Evropu, kde ochromil leteckou dopravu. Jak se z kráteru vytrácela voda, erupce se zklidňovala. Zlom nastal až 5. května, kdy se na erupci větší měrou začalo podílet starší, vyvinutější magma, a erupční sloupce tak dosahovaly výšky až 7 km. Erupce začala ustávat 22. května a zcela ustala o tři dny později. Během letních měsíců již docházelo jen k nepravidelným výronům sopečných plynů. Přestože byla dočasně ochromena letecká doprava v Evropě, sopečný popel byl příliš hrubý a pohyboval se v příliš malých výškách na to, aby setrval delší dobu v atmosféře. Sopka tak nemohla mít žádný vliv na klima nebo na výkyvy počasí v letních měsících.“

V závěru přednášející odpověděl na mnoho otázek, jimiž ještě doplnil svůj výklad. Další účastník besedy promítl snímky z letošního léta, kdy se mu podařilo navštívit přímo postiženou sopečnou oblast. Pro laiky z naší Společnosti byla také zajímavá informace o možném vlivu sopečného popela na zdraví člověka, zvířat i vegetace v závislosti na chemickém složení vyvržené lávy. V roce 1783 došlo k erupci sopky Laki, známé jako „oheň na řece Skaftá“. Záhy se ukázalo, že je popílek toxický, vzhledem k obsahu fluoru nevázaného na minerály. Docentka Helena Kadečková píše, že během následujících let 1783–86 se snížil počet obyvatelstva o 20 %, vyhynulo 53 % veškerého skotu, 77 % koní, 83 % ovcí. Mnoho lidí, kteří nezemřeli hladem, podlehl chorobám, které se šířily zemí; připojila se tehdy i epidemie neštovic.

Je těžké do budoucna předpovědět další vulkanickou činnost. Islandané ji však považují za přirozenou a jsou na ni relativně dobře připraveni.

doc. Lidmila Němcová, vedoucí Islandské sekce, 1. října 2010

Na výstavě z lichtenštejských sbírek bylo k vidění skandinávské umění

Ve Valdštejské jízdárně probíhala do 17. října 2010 expozice na téma Klasicismus a biedermeier z knížecích lichtenštejských sbírek. Vystaveno bylo na tři sta děl, vedle malby také plastika, unikátní soubory malovaného vídeňského porcelánu, architektonické kresby a nábytek. K vidění byla i díla švédského rokokového portrétisty Alexandra Roslina a dánského sochaře Bertela Thorvaldsena.

Alexander Roslin je autorem portrétu knížete Františka Josefa I. z Lichtenštejna, oleje na plátně z roku 1778, který je vystaven hned u vchodu. Roslin se narodil 15. července 1718 v Malmö. Malovat se učil u dvorního malíře Engelharta Schrödera ve Stockholmu a později se v Karlskrone věnoval studiu miniatur. Zpočátku maloval jak portréty, tak žánrové obrázky, časem se však stal téměř výhradně portrétistou.

Do svého rodného kraje na jihu Švédska se ze studií vracel přes Göteborg koncem roku 1741, kde zůstal tři roky a maloval skånské aristokraty. V roce 1745 se stal dvorním malířem markraběte Frederika Brandenburg-Culmbach v Bayerreuthu a o dva roky později se vypravil na studijní cestu do Itálie. Tam zůstal tři roky, během kterých vytvořil mnoho portrétů a několik krajinářských obrazů, mezi něž například Výbuch Vesuvu.

S doporučujícím dopisem pro francouzského krále jel v roce 1752 do Paříže, kde zůstal do konce života, s výjimkou let 1775–77, kdy na pozvání carevny Kateřiny II. pobýval v Petrohradu. Ve Francii měl výjimečné vztahy s významnými lidmi – jeho ochránci byli např. Madame de Pompadour a francouzský dvorní malíř François Boucher. Díky své schopnosti přizpůsobit se běžným malířským normám se v Paříži dokázal dobře uplatnit. Již v roce 1753 byl pozván na Uměleckou akademii, což bylo do té doby pro cizince ve Francii dosti neobvyklé. Roslin se zabýval zejména portrétováním vysoké aristokracie a finančníků a intenzivně maloval téměř 40 let, až do své smrti 5. července 1793. Za celý život namaloval celkem asi šest set obrazů.

Jedním z jeho nejpopulárnějších děl v Národním muzeu ve Stockholmu je jeho olej na plátně Dáma se závojem z roku 1768. Obraz je znám z mnoha výstav mezinárodního rokoka a patří k nejoblíbenějším dílům švédského umění 18. století. Je zde zachycen portrét jeho manželky, malířky pastelů Marie-Suzanne Giroust, kterou si vzal v roce 1759. Manželku vyportrétoval i na dalším obraze nazvaném Suzanne Giroust v kostýmu Boloňanky. Ten byl poprvé vystaven na pařížském salonu v roce 1769 a v majetku stockholmského Národního muzea je od roku 1945. K vidění jsou zde ještě portréty barona a baronky Neubourg-Gromiere, hraběte Cesara Gabriela a moldavské princezny Zoie Vniky.

Na švédském zámku Gripsholm je dále vystaven portrét krále Gustava v korunovačním ornátu z roku 1767 a portrét švédské královny-vdovy Louisy Ulriky z roku 1775. Ze stejného roku je známá i jeho podobizna Carla von Linné. Roslinovy portréty jsou mimo jiné k vidění i při prohlídkovém okruhu v zámku Versailles.

Bertel Thorvaldsen (někdy jako Thorwaldsen), žák kodaňské Akademie, se narodil 19. listopadu 1770 jako syn islandského řezbáře. Výrazně přispěl kupevnění klasicismu ve střední Evropě a prodloužení jeho nadvlády do druhé poloviny 19. století. Sám se vlivem římskoněmeckého romantismu dal lákat na půdu pietismu a historizujícího romantismu. Jeho díla jsou hodnocena jako chladné výtvořky.

Motivy pro své práce čerpal většinou z řeckého bájesloví. Jeho antikizující sochy významných osobností tesané z mramoru jsou k vidění po celém světě. Například ve Varšavě jsou hned dvě, v Lucernu poblíž Gletschergarten lze na stejnojmenném náměstí vidět Lví památník z let 1820–21, v Mohuči stojí pomník vynálezce knihtisku Johanna Gutenberga z roku 1837. Známa je i jeho socha papeže Pia VII. nebo Amor, Psyché, Tři grácie a další.

Thorvaldsen se také podílel na sochařské výzdobě slavného dómu Vor Frue Kirke v Kodani. Portál katedrály tvoří šest dórských sloupů, které nesou tympanon s jeho výzdobou. Ústřední postavou sochařské výzdoby je socha Krista, jejíž kopie stojí například v USA na chrámovém náměstí v Salt Lake City. Thorvaldsenova je i socha apoštola Pavla, stojícího napravo od Krista. Reliéf pod klenbou zachycující křížovou cestu je rovněž jeho dílo, stejně tak křtitelnice a v předsíni vlys zobrazující návrat Krista do Jeruzaléma. Další křtitelnici vytvořil pro kodaňskou trojlodní baziliku sv. Ducha, Helligåndskirke.

Thorvaldsen přislíbil odkázat Dánsku své práce včetně velké antické sbírky s především římskými exponáty. V Kodani proto v někdejší kočárovně následně vzniklo museum navržené architektem Bindesbøllem, nesoucí Thorvaldsenovo jméno. Práce na něm byly zahájeny ještě za sochařova života, sám je několikrát přijel zkontrolovat. Budova představuje nejoriginálnější stavbu dánského klasicismu a částečně připomíná egyptský chrám. Nad schodištěm se tyčí dlouhé, jednoduché průčelí s pěti vysokými portály. Chrám zdobí výrazná freska.

Objekt se umělci zalíbil natolik, že rozhodl, aby jeho tělesné pozůstatky byly po smrti uloženy na nádvoří muzea pod prostým náhrobkem s vavřínovou ratolestí. Thorvaldsen zemřel náhle v Královském divadle v Kodani dne 24. března 1844. Díla tohoto umělce a jeho žáků jsou dnes vystavena v jednom z nejproslulejších dánských muzeí, v novější části Ny Carlsberg Glyptoték. Některá z nich bylo nyní možno spatřit i v Praze.

dr. Arnošta Vieweghová a Jana Černá, 2. září 2010

Valtickou výstavu prezentoval obraz švédského umělce van Meytense

Národní památkový ústav ve Státním zámku Valtice již druhým rokem uvedl výstavu Rytíři řádu Zlatého rouna na Moravě, která probíhala do 31. října 2010. Výstava přitom byla na plakátech a titulní straně katalogu prezentována obrazem švédsko-rakouského malíře Martina van Meytense.

Šlo o skupinový portrét knížecí rodiny Lichtenštejnů, který zachytil všechny příslušníky rodiny na přelomu let 1752–1753. Kompoziční téma obrazu je analogické k proslulému Meytensovu skupinovému portrétu císařské rodiny z roku 1754 v Schönbrunnu. Martin van Meytens pocházel z nizozemské umělecké rodiny, byl synem malíře Martina van Meytense působícího ve Švédsku. Narodil se 24. června 1695 ve Stockholmu. První umělecké vzdělání získal právě tam ve škole svého otce, později v Holandsku. Roku 1714 odešel do Anglie a tři roky nato již působil jako miniaturista v Paříži. Roku 1721 přišel do Vídně a jako dvorní malíř vstoupil do služeb císaře Karla VI., díky jehož podpoře podnikl studijní cestu do Itálie, kde pracoval pro papežský dvůr a přední šlechtu.

Po návratu ke dvoru odjel na kratší dobu do rodného Stockholmu, kde rovněž pracoval pro královský dvůr. Od roku 1730 se pak trvale usadil ve Vídni, o dva roky později byl jmenován Kammermalerem a roku 1759 se stal ředitelem vídeňské Akademie. Meytens měl ve Vídni prosperující dílnu, která se zaměřovala na portréty a žánrové obrazy slavností. Zaměstnával malíře specializující se na vyhraněné malířské úkony. Ve Vídni 23. března 1770 zemřel.

dr. Arnošta Vieweghová, 2. září 2010

Expozice představuje se Švédskem a Komenským spjatý rod de Geerů

V Pedagogickém muzeu J. A. Komenského ve Valdštejské ulici probíhá do 14. listopadu 2010 výstava Rod de Geerů očima malířů. Představila kolekci třiceti pláten s portréty členů významného šlechtického rodu de Geerů, jehož příslušníci v polovině 17. století podporovali J. A. Komenského.

Výstava uspořádaná u příležitosti 340. výročí úmrtí J. A. Komenského vznikla ve spolupráci s nizozemskou nadací Komenského muzea v Naardenu. Rod de Geerů pocházel ze severního Valonska (dnešní Belgie). Ludvík III. de Geer přesídlil do Nizozemska, kde se věnoval obchodu. V podnikání pak pokračoval i jeho syn Ludvík IV. De Geerům plynuly hlavní zisky z vojenských dodávek a úvěrů pro Švédsko. Ludvík IV. podporoval řadu učenců, mezi nimi i Komenského. Jeho finanční podpora mu umožnila například práci na školské reformě ve Švédsku či vydání díla Opera didactica omnia.

V norrköpské městské knihovně ve Švédsku, která spravuje fondy bývalé zámecké knihovny ve Finspongu, původně tedy sbírku soukromé knihovny Ludvíka de Geera, se nachází dvanáct rukopisů Jana Amose Komenského. V 90. letech minulého století zde komenioložka PhDr. Blanka Karlsson, PhD., rozená Popelková, objevila do té doby neznámý anonymní rukopis předmluvy Europae lumina a Dedikace třem královstvím. S komentářem o důkazech pravosti autorství a opatřený poznámkami jej pod názvem Fingsponský rukopis Jana Amose Komenského v roce 2000 vydala tiskem v nakladatelství J. Marek v Brně.

dr. Arnošta Vieweghová, 3. září 2010

Oslavy Midsommaru v Praze se letos konaly v Yacht clubu CERE

Na přednášku o sopečné činnosti přišlo kromě „Seveřanů“ mnoho hostů

Autorem všech fotografií je Jiří Bartoň

Závěrem...

Kromě akcí již zmíněných ve Zpravodaji se členové Severské společnosti v průběhu uplynulého období účastnili mnoha dalších událostí spojených se severem Evropy. Namátkou jmenujme například křest knihy *Vikinská princezna* od Zuzany Frantové, kterou v dubnu vydalo nakladatelství Albatros, nebo květnový společný koncert norského sboru *Con Spirit* a Pražského Hlaholu. Redakce do příštího čísla ráda uvítá příspěvky všech členů o jakékoli severské akci, kterou navštívili.